

СТОЛИЧНА ОБЩИНА СТОЛИЧЕН ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

1000 София, ул. Московска №33, Тел. 93 77 591,
Факс 98 70 855, e-mail: info@sofcouncil.bg

До:
Г-н ЦВЕТОМИР ПЕТРОВ
*Председател на
Столичния общински съвет*

ДОКЛАД

от

ГЕРГИН БОРИСОВ – ОБЩИНСКИ СЪВЕТНИК
арх.РОСИЦА НИКОЛОВА – ОБЩИНСКИ СЪВЕТНИК

ОТНОСНО: Изработване на задание за художествен конкурс за изработка на триизмерни информационни елементи, представящи експонираните археологически останки на Антична Сердика, както и на недостъпно или вече несъществуващо архитектурно наследство на Столична община

Уважаеми г-н Петров,
Уважаеми госпожи и господа – общински съветници,

Подобряването на видимостта и разпознаваемостта на археологическото наследство на София изисква вече приетото съдържание на Приложение № 6 към Решение № 629 по Протокол № 25/17.12.2020г., засягащо изработката и оформлението на туристическата навигация, която е на разположение на гостите на София, да се разшири и допълни с триизмерни и други пластични елементи, осигуряващи на туристите и жителите на София допълнителен контекст за вида и мащаба на археологическото и архитектурно наследство на София.

Такива макети са изработени от трайни материали (месинг, бронз, бетон и др.), позволяващи на наблюдателите да осмислят експонираната археология във вида, в който е съществувала в миналото, както и специални маркери по

настилката в града там, където се намира неекспонирана археология. С такива достъпни, но ефективни мерки Столичната община може значително да обогати информацията, която предоставя на туристите. Добавянето и обвързването ѝ с вече утвърдения Стандарт, включен в Наредбата за градската среда от друга страна гарантира, че новите информационни елементи ще са приведени в съответствие с вече избраните подходи за представяне на туристическа информация.

Редица градове по света и в България прилагат подобни решения. **Предлагаме Направление "Архитектура и градоустройство" да бъде натоварено със задачата за изработка на задание за конкурс, който да обхване:**

- *Маркери, осигуряващи силует на крепостната стена на Антична Сердика, когато тя пресича тротоарни и улични площи,*
- *Информационни макети, осигуряващи възможност туристите да се запознаят с контекста на експонираните останки в предполагаемия им вид към съответния исторически период, към който принадлежат,*
- *Информационни макети и възстановки, осигуряващи контекст за архитектурно наследство, което е загубено или поради спецификата си - недостъпно за директно наблюдение от туристите.*

За разлика от вече съществуващите компоненти в Приложение №6 към Решение № 629 по Протокол № 25/17.12.2020г., гореизброените такива са триизмерни и поради спецификата им, изработването им изисква въвличането на скулптури или други творци, работещи с пластики, способни съвместно с Регионален исторически музей – София (РИМ – София) да изработят прототипи за обемни информационни модули, предоставящи тактилна и визуална информация за археологическото наследство.

РИМ – София разполага с експертния и административен капацитет да консултира и съгласува изработката на гореописаните елементи, както и да осигури нужните препоръки за тяхното оформление, контекст и обхват. През годините РИМ – София е изработвал макети на обекти от културното, архитектурното и археологическо наследство и опитът му в този процес трябва да бъде използван.

I. Маркери за силует на крепостната стена на Антична Сердика

Практика в много градове с археологически слой е силуетът на значимия исторически контекст да се бележи в съвременната градска среда, като растерът на настилката на тротоарите го следва и акцентира. В София такива

практики са прилагани в района на Централни хали, където силуетът на крепостната стена на Антична Сердика е повторен на тротоара пред главния им вход с червена настилка. Друг пример е растерът на настилката на Ларгото, където се пресъздава трасето на Decimianus Maximus и значимите му преки от подлеза пред ЦУМ до Източна порта.

Въпреки това, **растерът на настилката не е достатъчен сам по себе си, за да информира пешеходците, че тези акценти в него, бележат именно исторически контекст.** Пример за подход, осигуряващ такъв, може да се намери в Берлин, където демонтираните отсечки от Берлинската стена са маркирани с два непрекъснати реда гранитни павета и метални плочи, поставени на регулярно разстояние една от друга в зоните, където силуета на Стената може да бъде възприеман от пешеходците. Така те дават информация, че Стената се е издигала на тази локация (Фиг. 1).

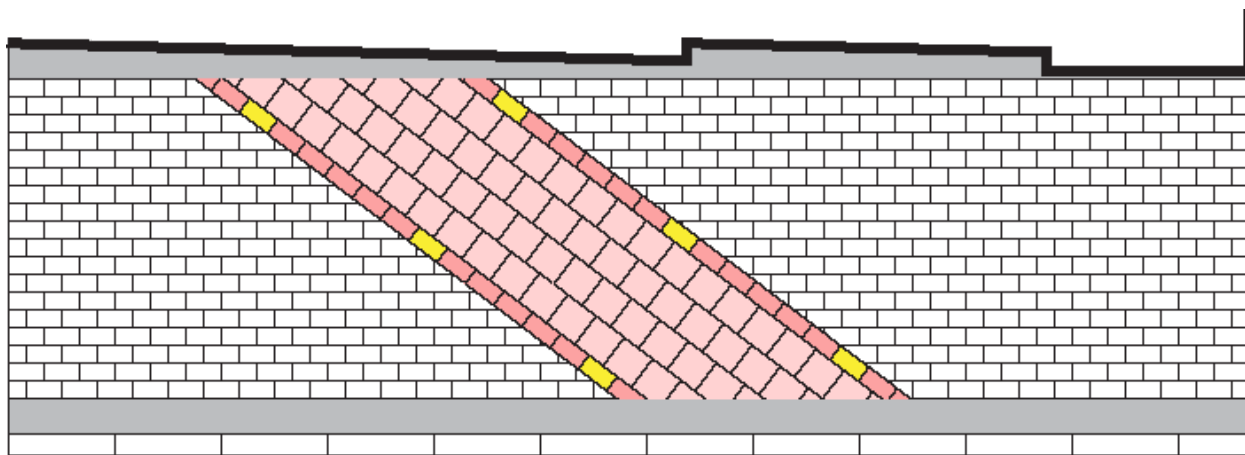

Фиг. 1 Маркер в тротоарна настилка, бележещ Берлинската стена

Това е евтин, но ефективен подход, който позволява пешеходците да възприемат съвременната градска среда, но и да се информират за историческия слой, съществуващ под нея. София може да възприеме подобен, за да бележи силуета на крепостната стена на Антична Сердика. За целта **наборът елементи, залагани в настилката трябва да се обогати с тактилни плочи от подходящ дълготраен и издръжлив материал, които не само да рамкират разработения силует, но и да носят информация за това какъв е той.** Допълнително, тези елементи следва да са съобразени със зоните, в които (могат да) се разполагат. Предвид, че външната крепостна стена на Антична Сердика се простира и до Зона

3 по Наредбата за градската среда, тези елементи трябва да могат да се съчетават с всички типове настилки, допуснати за употреба в съответните зони.

Необходими са и изменения и допълнения в Приложение № 1 към Решение № 537 по Протокол № 60/21.07.2022 г. Стандарт за настилки в пешеходните пространства, които да създадат правила за полагането на плочите, съобразени с характеристиките на различните настилки - цветност, размер на растера, отстояния между металните маркери за стената и т.н. (Фиг. 2).

Фиг. 2 Примерно положение на настилка, очертаваща силуета на крепостна стена (червено) с правила за разполагане на металните плочи-маркери (жълто)

Разработването на задание за такива елементи може да обхване плочи, маркиращи крепостните стени на Антична Сердика, *Cardo Maximus* и *Decumanus Maximus*, периметъра на Сердикийския форум и т.н.

Нужно е да се разработят и правила как се полага маркерът по пътното платно на улици от второстепенната улична мрежа, които се предвиждат като споделени или са част от архитектурни ансамбли в обхвата на АИР "Сердика-Средец".

II. Информационни макети за контекста на експонирани археологически останки

Към днешна дата следните елементи от Антична и раннохристиянска Сердика са експонирани или предстои да бъдат консервирани и експонирани в градската среда:

- *Ротонда Св. Георги - във вътрешния двор на Президентството,*
- *Cardo Maximus и Decumanus Maximus - пред ЦУМ,*

- *Кръгла кула и североизточен ъгъл на крепостната стена – на ул. Искър до НАГ,*
- *Западна порта – на ул. Георг Вашингтон,*
- *Терми – зад джамия Баня баши,*
- *Част от Сердикийския форум – на пл. Св. Неделя,*
- *Част от Сердикийския амфитеатър – на ул. Будапеща,*
- *Сердикийски събор – кв. Лозенец,*
- *Римска вила – ж.к. Хаджи Димитър.*

Тези 9 обекта днес са експонирани без ясен контекст за това как са изглеждали в миналото. Необходимо е за всеки от тях да се изработи макет, пресъздаващ ги (доколкото е възможно и фактологически обосновано) и при възможност – рефериращ как се вписват в съвременната среда. Така туристите ще да могат да използват макета като референция, за да си представят миналото в три измерения.

Пример за подобни макети, изложени *in situ* могат да се намерят както в чужбина, така и в България. Например на пл. Римски стадион в Пловдив е поместен макет на Пловдивския стадион (Фиг. 3), пресъздаващ в мащаб експонираните разкопки, както и допълнителни конструкции, загатнати в експонирания слой. Той е изработен от бетон, което го предпазва както от вандализиране, така и гарантира дълготрайност.

Фиг. 3 Макет на Пловдивския стадион на пл. Римски стадион

Видно от снимката, макетът е придружен с брайлово описание на съдържанието му, позволяващо и на слепи хора да взаимодействат и разбират контекста на средата, което е компонент, който напълно отсъства в туристическата информация на София в момента.

Разработването на задание за изработката на такива макети следва да се извърши съвместно с РИМ – София, за да се гарантира истинността на възстановката, както и да се дефинира ясен обхват и как (и дали) макетът да интерпретира/включва съвременния слой на градската среда и ако да – как.

III. Информационни макети на археологическо наследство, което е загубено или недостъпно

Към днешна дата следните елементи от археологическото и историческо наследство са загубени или поради спецификата си – недостъпни за директно наблюдение, както следва:

- *Часовникова кула – в североизточния ъгъл на пл. Желю Желев,*
- *Ул. Търговска – южно от пл. Бански на ул. Триадица,*
- *Римски мост – пл. Лъвов мост,*
- *Чешма с лъвските глави,*
- *Портите на Царския дворец – пл. Батенберг,*
- *Каптаж на минералните извори, охраняващи Централна минерална баня.*

Тези 6 обекта са вече несъществуващи или недостъпни за директно наблюдение, но могат да се експонират под формата на информационен кърт, придружен с макет, разказващ историята им, позволяващ на туристите да видят аспекти от историята на София, които вече не съществуват. След консултации с РИМ – София следва горният списък да се разшири до всички обекти, които могат да бъдат включени в обхвата, като те да обогатят палитрата на туристическа информация, налична за туристите.

IV. Обхват на конкурса

Направление “Архитектура и градоустройство” следва да определи през заданието обхват и предпочитания/препоръки за материалите, които следва да бъдат използвани за изработване на макетите и плочите. Нужно е в заданието да се третират и принципни схеми за разположение, как макетите ще се вписват в средата, как се обвързват с потенциални туристически маршрути и как компонентите от триизмерната информация се асоциират с вече утвърдените в Стандарта за туристическа навигация елементи.

Включените в настоящия доклад обекти не представляват изчерпателен списък на възможните обекти, които да са включени в обхвата на заданието на конкурса. След консултации с РИМ – София обхватът може да бъде разширен спрямо наличните изследвания, с които РИМ – София разполага.

Принципите за разработка на техните макети следва да са идентични с тези за макетите на експонираните останки от Антична Сердика, за да могат да бъдат идентифицирани като част от същата инфраструктура за туристическа информация.

С уважение

Гергин Борисов
Общински съветник

арх. Росица Николова
Общински съветник

21.03.2024 г.
гр. София

СТОЛИЧНА ОБЩИНА СТОЛИЧЕН ОБЩИНСКИ СЪВЕТ

1000 София, ул. Московска №33, Тел. 93 77 591,
Факс 98 70 855, e-mail: info@sofcouncil.bg

ПРОЕКТ

РЕШЕНИЕ № ....

на Столичен общински съвет
от ..... 2024 година

За изработване на задание за художествен конкурс за изработка на триизмерни информационни елементи, представящи експонираните археологически останки, недостъпно или вече несъществуващо архитектурно наследство на Столична община. На основание чл. 21, ал.1, т.23 от Закона за местното самоуправление и местната администрация

СТОЛИЧНИЯТ ОБЩИНСКИ СЪВЕТ РЕШИ:

1. Възлага на главния архитект на Столична община в срок до шест месеца да изработи задание и проведе художествен конкурс за изработка на триизмерни информационни елементи, представящи експонираните археологически останки на Антична Сердика, както и на недостъпно или вече несъществуващо архитектурно наследство на Столична община.
2. В заданието на конкурса по т. 1 да се добави и изработката на прототип за тактилни маркери, предназначени за вграждане в тротоарните и пътни настилки, очертаващи силуета на крепостната стена на Антична Сердика.
3. Резултатите от конкурса по т.1 да бъдат обвързани със съществуващите Стандарти, включени в Наредбата за градската среда и представени на Столичния общински съвет, като тяхно изменение и допълнение.
4. В измененията и допълненията по т. 3 да се включи изменение и допълнение на Стандарта за настилки в пешеходните пространства на Столична

община към Наредбата за градската среда, добавящи правила за полагане на акцентиращи силуета на крепостната стена и основните улици на Антична Сердика настилки, включително растер на полагане и взаимодействие с маркерите по т. 2.

Настоящото решение е прието на ..... заседание на Столичния общински съвет, проведено на ..... 2024 година, Протокол № ..... от ..... 2024 година и е подпечатано с официалния печат на Столичния общински съвет.

Председател на Столичния общински съвет .....
(Цветомир Петров)